

لزوم تمرکز وزارت میراث فرهنگی بر ثبت جهانی آثار مرتبط با خلیج فارس

فهرست بلند بالای خلیج فارس برای ثبت در یونسکو

تهران (پانا) - بوشهری‌ها پرونده ثبت جهانی منظر هخامنشی خلیج فارس را روی میز اجرا بردند تا با تهیه پرونده آن، مجموعه کاخ‌های سه گانه هخامنشی، سه معدن سنگ و بیش از ۳۰ محوطه باستانی منتسب به دوره هخامنشی در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار بگیرد.

به‌گزارش ایران، سازمان میراث فرهنگی پیش از آن که بوشهری‌ها دست به کار شوند، دانش ساخت و دریانوردی با لنج سنتی خلیج فارس را در ششمین اجلاس میراث ناملموس سازمان یونسکو؛ در جزیره بالی؛ اندونزی ثبت کرد. این پرونده هشتمین اثر ناملموس ایرانی بود که در یونسکو به ثبت جهانی رسید، پرونده‌ای که به دنیا ثابت می‌کند ایرانی‌ها از خوزستان تا بوشهر و از بوشهر تا هرمزگان دست‌کم از دوره عیلامیان (سه هزار سال پیش) در خلیج فارس دریانوردی می‌کردند و لنج می‌ساختند. این تنها پرونده‌ای نیست که نام خلیج فارس را در حافظه جهانی یونسکو ثبت کرد، ثبت نقشه‌های تاریخی ایران در عصر قاجار در فهرست میراث مکتوب حافظه جهانی یونسکو ثبت کرد، ثبت را به نام ایران در یونسکو ثبت کرد. اما آیا تمام تاریخ پیش از سه هزارساله ایرانی‌ها در خلیج فارس در حافظه جهانی یونسکو ثبت شده است؟ تاریخی که برخی کشورهای حوزه خلیج فارس به دنبال تحریف آن هستند و سعی در عادی‌سازی نامی جعلی برای خلیج فارس دارند. پاسخ فرهاد نظری؛ مدیرکل سابق دفتر ثبت آثار تاریخی ایران به این پرسش منفی است.

او ثبت مهارت لنج‌سازی و دریانوردی و نقشه‌های قاجاری را که تمرکز عمده آنها روی خلیج فارس است دو کار مهم سازمان میراث فرهنگی سابق می‌داند. او در زمانی که در سازمان میراث فرهنگی حضور داشت به دنبال ثبت جهانی منظر طبیعی جزیره قشم با جنگل‌های ماگرو (حرا) یا غار نمکدان به عنوان طولانی‌ترین غار نمکی جهان بود. او بزرگترین جزیره خلیج فارس را دارای پتانسیل بارز گونه‌های گیاهی و جانوری برای ثبت در این سازمان جهانی می‌داند. جنگل‌های حرای قشم یک دهه پیش شانس خود را برای ثبت جهانی در یونسکو آزمود اما عدم همکاری و هماهنگی مدیران وقت منطقه آزاد و سازمان جنگل‌ها اجازه نداد پهنه‌های مهم جنگل حرا در جهان در فهرست یونسکو ثبت شود. همچنین به اعتقاد نظری غار نمکدان شانس بسیار بالایی برای ثبت در این فهرست دارد.

تاریخ باستان خلیج فارس در ارجان بهبهان

او بحث را از هرمزگان به خوزستان می‌برد و می‌گوید: محوطه تل چگا سفلی؛ چگا سفلی؛ نزدیکی ارجان بهبهان نیز قابلیت بسیار زیادی برای ثبت در فهرست جهانی یونسکو دارد. چغا (چگا) سفلی یکی از وسیع‌ترین محوطه‌های پیشاتاریخ خوزستان است که به اعتقاد باستان‌شناسان دریچه‌ای امیدوارکننده به روی پژوهش‌های جدی و دامنه دار در منطقه خلیج فارس را باز کرده است. گورستانی که از سنت‌های فرهنگی و مذهبی ریشه‌دار و با اصالت در جوار خلیج فارس حکایت دارد.

بندر ساسانی؛ سیراف؛ در عسلویه بوشهر نیز یکی دیگر از پیشنهادهای فرهاد نظری برای ثبت ورق دیگری از تاریخ باستانی خلیج فارس در یونسکو است. این کارشناس اعتقاد دارد با توجه به جعل تاریخ و تلاش برای عادی‌سازی یک نام جعلی بر خلیج فارس، ثبت پرونده‌های مرتبط با خلیج فارس باید در اولویت قرار گیرد. سیراف در طول دوره ساسانی و اوایل دوره اسلامی، بزرگترین بندر ایران به حساب می‌آمد که آوازه آن تا شرق آسیا، چین و آفریقا رسیده بود و بازرگانان سیرافی با کشتی‌های خود سراسر خلیج فارس، دریای عمان، اقیانوس هند، دریای سرخ و دریای چین را درمی‌نوردیدند. از سیراف به گنجینه خلیج فارس یاد

می‌کنند. بخش تاریخی بندر سیراف در کاوش‌های دیوید وایت هاوس انگلیسی کشف شد.

محمد حسین ارسطوزاده؛ مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان بوشهر مهم‌ترین گام برای ثبت جهانی سیراف را ساماندهی محوطه‌های اطراف آن می‌داند. او می‌گوید: شرط ثبت یک اثر در فهرست آثار جهانی حفاظت و ساماندهی خوب آن است و تا زمانی که حفاظت و ساماندهی لازم صورت نگیرد و مدیریت اعمال شده در این منطقه بخوبی مشهود نباشد امکان ثبت جهانی این اثر وجود ندارد. او می‌گوید: همه ارکان تصمیم‌گیرنده نیز باید ضمانت‌های لازم را بدهند که به عرصه و حریم آن اثر احترام بگذارند. به گفته او پرونده ثبت جهانی سیراف در دست تهیه است.

راه کوتاه بندر کنگ برای ثبت در یونسکو

فرهاد نظری؛ یکی از مهم‌ترین پتانسیل‌های تاریخی و فرهنگی خلیج فارس را برای ثبت جهانی منظر فرهنگی روستای تاریخی کنگ؛ هرمزگان اعلام می‌کند. به گفته او این روستا یکی از مهم‌ترین مراکز لنج‌سازی در ساحل خلیج فارس است. او می‌گوید: علاوه بر میراث ناملموس لنج‌سازی و دریانوردی، بندر کنگ بافت تاریخی، بکر و ارزشمندی دارد. کلیت بافت بندر هم به دلیل حفاظت و مرمت سالم مانده است. بافت تاریخی آن متروکه نیست و مردم در آن زندگی می‌کنند. نمونه کامل یک روستای فرهنگی زنده است که ارتباط مستقیمی با دریا و خلیج فارس دارد. این مسأله را حتی می‌توان در فامیلی‌های بندرکنگی‌ها دید. فامیلی بسیاری از آنها پوردریایی، دریایی، دریانورد، بحری و... است. نظری اعتقاد دارد که روستای تاریخی کنگ از مهم‌ترین و برجسته‌ترین نقاطی است که می‌تواند در فهرست یونسکو قرار بگیرد و یکبار دیگر تعلق خلیج فارس به ایرانی‌ها را به دنیا گوشزد کند. کنگ را بندر بادگیرهای برافراشته می‌نامند. او معماری بندر کنگ و بادگیرهایش را یکی از شاخص‌ها و پتانسیل‌های جهانی می‌داند و می‌گوید: مهندسی آب و برکه‌های آن یک سیستم پیچیده دارد.

عباس نوروزی؛ معاون میراث فرهنگی هرمزگان هم بافت فشرده و سازگار با اقلیم منطقه را یکی از شاخص‌های بندر کنگ می‌داند و می‌گوید: معماری خانه‌های این روستا، ساکنان آن را در مقابل سرما و گرما حفظ می‌کند. او ۳۲۰ بادگیر کنگ را به لحاظ معماری متفاوت با بادگیرهای کرمان و یزد می‌داند و می‌گوید: در بادگیرهای یزد و کرمان حتماً باید یک حوضچه وجود داشته باشد تا با گذر باد از بادگیر به سمت حوضچه، هوا خنک شود اما بادگیرهای کنگ به دلیل رطوبت بالای منطقه مثل یک کولر آبی عمل می‌کنند. او معماری سه‌گانه چلیپایی، گرد و طولی آبگیرهای بندر کنگ را یکی دیگر از شاخصه‌های فرهنگی این بندر می‌داند و احیای بافت تاریخی بندر توسط ساکنانش را یکی از دلایل ماندگاری هویت تاریخی معماری بندر کنگ بر کرانه خلیج فارس اعلام می‌کند.

تاریخ ۲۵۰۰ ساله خلیج فارس

بوشهری‌ها به دنبال ثبت جهانی تاریخ هخامنشی خلیج فارس هستند. از دوره هخامنشی در ۲۵۰۰ سال پیش سه کاخ معروف بردک سیاه، چرخاب و سنگ سیاه به یادگار مانده که تخمین پژوهشگران تاریخ آنها را بیشتر از تخت جمشید در مرو دشت فارس برمی‌شمرد. باستان‌شناسی زیر آب ایران هم حرف‌های زیادی برای گفتن در حوزه خلیج فارس دارد. بنابراین لیست پرونده‌های ثبت جهانی که می‌تواند بارها و بارها نام خلیج فارس را در حافظه یونسکو ثبت کند لیست بلندبالایی است! در میان هجده کشورهایی که عربی حوزه خلیج فارس، مسئولیت وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری برای به سرانجام رساندن این لیست و تعریف پرونده‌های زنجیره‌ای برای کوتاه کردن زمان ثبت جهانی این آثار را بیشتر از پیش می‌داند.

نیم نگاه

علاوه بر میراث ناملموس لنج‌سازی و دریانوردی، بندر کنگ بافت تاریخی، بکر و ارزشمندی دارد. کلیت بافت بندر هم به دلیل حفاظت و مرمت سالم مانده است. بافت تاریخی آن متروکه نیست و مردم در آن زندگی می‌کنند. نمونه کامل یک روستای فرهنگی زنده است که ارتباط مستقیمی با دریا و خلیج فارس دارد